

Світлана Полякова,
Оксана Тімотіна

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ДИЗАЙН-ОСВІТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ВНЗ

У статті розглядаються проблеми дизайн-освіти у педагогічних ВНЗ а також обґрунтовується ідея синтезу дизайну і конструювання одягу. Автором пропонуються нові ідеї щодо засвоєння студентами творчого процесу проектування. Особлива увага приділяється дизайну одягу як найбільш доступному виробництву для засвоєння студентів.

Ключові слова: виробництво, дизайн, дизайн-освіта, конструювання, моделювання, навчання, творча діяльність, технологія.

Сучасному суспільству потрібні фахівці найрізноманітніших професій, але кожен повинен мати творчий підхід до своєї професії. Майбутні вчителі технологій повинні бути не тільки виконавцями, а і творцями. Важливе завдання полягає в тому, щоб підготувати творчого вчителя, який вміє самостійно аналізувати різні методичні і практичні матеріали, альтернативні програми, будувати свою роботу відповідно до вимог розвиваючого навчання.

Виходячи з визначення терміну «дизайн», який визначає проектну діяльність, що має за мету формування естетичних і функціональних якостей предметного середовища (у вузькому сенсі дизайн – художнє конструювання), виходить, що дизайн вивчає не тільки саме художні дисципліни, а й конструктивно-технологічні. Оскільки предмети дизайну біфункціональні, вони виконують не тільки естетичні вимоги, а й споживчі. Щоб бути дизайнером, крім художніх знань, треба знати конструктивну побудову будь-якої речі та технологію її виготовлення. Отже, вивчаючи дизайн, його треба зв'язати з будь-яким виробництвом. Навчаючись в педагогічному ВНЗ, неможливо вивчати дизайн на виробництві, наприклад, меблів, машин чи інших складних об'єктів дизайну. Всебічно доступним в педагогічних ВНЗ при вивченні дизайну є виробництво одягу. По-перше, з виготовленням одягу студенти знайомляться ще в школі. По-друге, виготовлення одягу є економічно доступним для кожного. По-третє, виготовлення елементів одягу приносить користь студентам, тому що вони не тільки носять свої вироби в процесі навчання в університеті, а і з легкістю можуть виготовляти їх в майбутньому для своєї родини. Для цього в педагогічних ВНЗ, які вивчають дизайн, потрібно вивчати конструювання та моделювання одягу, щоб зв'язати його з дизайном, бо саме одяг є об'єктом дизайну, а його виготовлення є базою, на якій буде здійснюватися навчання.

Для рішення цього завдання в дизайн-освіті педагогічних ВНЗ поряд

з іншими художніми дисциплінами потрібні дисципліни, які вивчають технології формування професійних компетенцій, окремо компетенцій конструкторської діяльності. Тільки художньо-конструктивний напрям в навчанні студентів-дизайнерів приведе до поліпшення змісту навчально-виховного процесу, підвищення рівня конструкторської підготовки майбутнього вчителя технологій. Термін «конструювання» в шкільній методиці використовується для визначення діяльності з виготовлення предметів. При цьому, відповідно до методики, прийнятої в школі, виріб виготовляється відповідно з докладною інструкційною картою.

Між тим, подібний підхід до конструювання зовсім не відповідає його змісту, а головне – не дозволяє вирішувати тих складних розвиваючих завдань, які стоять перед сучасною школою і освітою взагалі.

Відштовхуючись від визначення слова «конструювання», ми насамперед звертаємо увагу на те, що це головним чином діяльність розуму, а не рук, це більш творча виконавча діяльність. Тому потрібно досліджувати можливості формування конструкторської підготовки студента, який вивчає дизайн в педагогічному ВНЗ.

Але проблема формування конструкторської підготовки студента-дизайнера ще не знайшла в навчальних планах повного відображення.

Проблеми дизайн-освіти, передумови формування вмінь та навичок в дизайні визначені в роботах А. М. Новикова, К. К. Платонова, В. В. Чебишевої та інших. Питання теорії та практики політехнічної освіти трудового і професійного навчання розкриті в роботах П. Р. Атутова, С. Я. Батищева, М. А. Жиделева та інших. Деякі шляхи оптимізації учбового процесу в ВНЗ помічені в роботах С. І. Архангельського, В. П. Безпалько і ін.

Проблемам вдосконалення конструкторської підготовки присвячені дослідження Т. Н. Коржавіної, В. В. Петрової, М. А. Силаєвої, О. С. Сугак. Різні підходи до організації конструкторсько-технологічної і художньо-конструкторської діяльності визначені в дидактичних дослідженнях Л. В. Давидової, С. І. Карнаухова, С. М. Саламатової.

Деякі аспекти художньої і декоративно-прикладної діяльності школярів розглянуті в працях педагогів-дослідників Н. Н. Ростовцева, О. А. Тарасової, А. С. Хворостової та інших.

Питанням розвитку творчих здібностей студентів в процесі конструкторської або декоративно-прикладної діяльності присвячені роботи Н. Н. Пучкової, І. В. Сартанова, І. М. Фадєєвої.

Таким чином, більшість наукових досліджень, в яких розглядалися деякі аспекти організації навчальної конструкторської або декоративно-прикладної діяльності, базуються на матеріалах загальноосвітніх шкіл, художньо-графічних факультетів педагогічних ВНЗ і не розкривають особливості становлення професійних якостей студентів, які вивчають дизайн конкретної предметної галузі, тому що не спираються на конкретне виробництво, а вивчають дизайн більш теоретично, не зв'язуючи його з виробництвом.

Прикладом того є сучасний підручник з «Основ дизайну», за яким

навчаються у школі (авт. В. В. Вдовченко та ін.). На рівні загально-освітньої школи цього підручника достатньо, тому що це перше знайомство школярів з дизайном взагалі. Але вивчаючи дизайн в педагогічних ВНЗ, треба спиратися на виробництво. І загально доступним для педагогічних ВНЗ є, як ми вже казали, виробництво одягу, яке є неможливим без вивчення конструювання та моделювання швейних виробів дизайну.

Мета дослідження полягає в дослідженні проблем формування художньо-конструкторської підготовки дизайнера в педагогічному ВНЗ та пошуку шляхів вдосконалення сучасної дизайн-освіти.

Нинішній етап розвитку цивілізації в сучасному суспільстві обґрунтовано називають не тільки науково-технічною, але й інформаційною революцією. Це обумовлено тим, що людський соціум вийшов на більш високий рівень розвитку мислення, який в загальному вигляді можна охарактеризувати як науково-аналітичний. Наука і освіта стають не тільки основними факторами соціального і економічного прогресу, а й органічно доповнюють один одного, уявляючи собою їх своєрідний синтез.

Дизайн – головна, найбільш розвинута і теоретично усвідомлена сфера діяльності людини за законами краси за межами мистецтва. В словнику цей термін визначає різні види проектної діяльності, які мають за мету формування естетичних і функціональних якостей предметного середовища.

Метою дизайну як феномена сучасної культури є сприйняття підвищенню якості життя людей і вдосконалення соціально-культурних відносин між ними шляхом формування гармонійного предметного середовища для задоволення матеріальних і духовних потреб людей.

Сучасний дизайн неможливий без процесів виробництва в будь-якій галузі народного господарства. Художньо-конструкторські процеси сучасного виробництва дуже різноманітні, і постійно здійснюється їх вдосконалення і оновлення. З одного боку, це розвиток особистості сучасної людини і мода, яка постійно змінюється, з іншого – технічний прогрес, який сприяє оновленню художніх і конструктивних процесів. Будь-яка, в тому числі і конструкторська, діяльність, пов'язана з поняттям краси, художності. Співвідношення художньої і конструктивної діяльності є одним із складних і важливих питань естетики. Із цього співвідношення витікають складні співвідношення художньої діяльності і трудової. В результаті цього, художньо-практична сфера діяльності людини, зокрема одяг, розглядається як витвір мистецтва.

На думку О. А. Тарасової, конструктивна творчість принципово відрізняється від художньої творчості. В основі праці, яка пов'язана з художньою творчістю, лежить праця людини, яка здатна створити художні твори. А в основі праці, пов'язаної з конструктивною творчістю, лежить діяльність, яка має за мету створення матеріальних цінностей відповідно до законів естетики. В процесі дизайнерської діяльності органічно поєднуються естетичне і виробниче начало для досягнення гармонії в

створенні матеріальних цінностей. Незнання процесів конструювання приводить до спотворення зовнішньої форми і художньої якості виробів, які визначаються співвідношенням пропорцій, ритмічної будови, фактури, декору та ін. Отже, синтез художнього і конструктивного начала в дизайні забезпечує створення естетично-виразної форми виробу як цілісного об'єкту, який розглядається в сучасному дизайні як система. Таким чином, єдність конструктивного і художнього боків процесу створення корисних і красивих речей може розглядатися як результат навчання, який втілений у формі. А це є головним результатом освітнього процесу.

Створюючи художню систему, якою є, наприклад, ансамбль одягу, студент охоплює знання одразу декількох дисциплін: дизайну, конструювання, моделювання, технології виготовлення одягу.

Проблеми дизайн-освіти в педагогічних ВНЗ можуть бути вирішені тільки загальними зусиллями представників художньої і конструкторської професій, які потребують підготовки дизайнерів на основі цілісних знань і різних форм практичної діяльності. Тут потрібно робити акцент на результати навчання, які стають головним підсумком освітнього процесу для студента.

Підготовка дизайнера повинна містити у собі не тільки загальну освіту, а й функціональну готовність, зокрема, конструкторську, тому необхідний органічний зв'язок між наукою і практикою конструкторської і художньої сфери з метою об'єднання їх в цілісні цикли.

Такий підхід до викладання дисципліни «дизайн» сприяє поліпшенню підготовки майбутніх вчителів технологій до професійної діяльності. Зв'язок між дизайном і конструюванням одягу допоможе організувати навчальний процес, зробити союз студентів і викладачів більш ефективним, краще засвоїти методику проектування, зв'язати теоретичні принципи формоутворення з практичною діяльністю, що є дуже важливим майбутньому вчителю технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Основи дизайну : підручник для 10 класу загальноосвітніх навч. закладів (профільний рівень) / В. В. Вдовченко, Т. О. Божко, А. С. Сімоніко та ін. – К. : Педагогічна думка, 2010. – 304 с.
2. Коньшева Н. М. Методика трудового обучения младших школьников (Основы дизайнобразования) / Н. М. Коньшева. – М. : Академия, 1999. – 192 с.
3. Платонов К. К. Структура и развитие личности / К. К. Платонов. – М. : Наука, 1968. – 256 с.
4. Атутов П. Р. Связь трудового обучения с основами наук (кн. для учителя) / П. Р. Атутов. – М. : Просвещение, 1983. – 128 с.
5. Тарасова О. А. Подготовка учителя к обучению младших школьников художественно-трудовой деятельности в образовательной области «Технология» : автореф. дис. на соиск. ученой степени канд. пед. наук / О. А. Тарасова. – Армавир, 1999. – 17 с.